

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет педагогічної освіти

Кафедра корекційної педагогіки та інклюзії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Гарасим Я.І.

« ____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГОПЕДІЯ З ПРАКТИКУМОМ

галузь знань 0101 Педагогічна освіта

напям підготовки 6.010105 «Корекційна освіта»

для спеціальності 6.010105 Корекційна освіта

бакалавр корекційної освіти

денна форма навчання

«Логопедія з практикумом» робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямом підготовки Корекційна освіта, спеціальністю бакалавр корекційної освіти. - Львів, 2016р.- 18 с.

Розробники:ст. вик. кафедри корекційної педагогіки та інклюзії Лепеха Л.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри корекційної педагогіки та інклюзії

Протокол № ___ від. “ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ К. Островська

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма</i>	<i>заочна форма</i>
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0101 педагогічна освіта	Нормативна	
Модулів – 3	Напрямок 6.010105 Корекційна освіта	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3	Спеціальність <u>6.010105</u>	2-й	2-й
Курсова робота -		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин 120		3,4-й	3,4-й
		<i>Лекції</i>	
Гижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 2 самостійної роботи студента -4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	30год.	12 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	14 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		26- год.	14 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		46 год.	140 год.
		ІНДЗ:	
Вид контролю: екзамен			

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча навчальна програма з дисципліни «Логопедія з практикумом» є нормативним документом Львівського Національного університету імені Івана Франка, який розроблено кафедрою корекційної педагогіки та інклюзії на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра відповідно до навчального плану для напрямку підготовки «Корекційна освіта» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму складено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяг знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритм вивчення навчального матеріалу дисципліни «Логопедія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Метою навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» є формування у студентів теоретико-методологічних знань про всі види порушень мовлення, про причини, що їх викликають, шляхи їх подолання та попередження; надати практичні навички роботи з дітьми на основі засвоєних прийомів виявлення, корекції та профілактики мовленнєвих розладів.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» є:

- надати студентам теоретичні знання щодо загальної характеристики різних мовленнєвих порушень в історичному аспекті, етіології, механізмів, симптоматики, класифікації, динаміки протікання даних порушень мовлення за умов спонтанного та цілеспрямованого навчання та виховання;
- сформувати у студентів уміння правильно діагностувати певну мовленнєву ваду та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей із ТПМ;
- ознайомити студентів з питаннями організації логопедичної допомоги та профілактики даних мовленнєвих порушень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати : теоретичні та методологічні основи логопедії, а саме її предмет, завдання, принципи, методи та прийоми корекційної роботи; види мовленнєвих порушень, їх причини, механізми, структуру, симптоматику; методики корекційної роботи з подолання мовленнєвих вад; особливості логопедичної роботи при ускладнених дефектах розвитку, таких як аутизм, вади слуху, зору, опорно-рухового апарату; зміст та організацію логопедичної допомоги дитячому та дорослому населенню в Україні;

вміти :

- проводити кваліфіковане психолого-педагогічне обстеження з метою визначення протікання психічного розвитку, відповідності його віковим нормам, а також структури дефекту при певній мовленнєвій ваді;
- володіти методами диференційованої діагностики для визначення виду порушень;
- здійснювати корекційний вплив, володіти методами навчання та виховання дітей з різною мовленнєвою патологією;
- впроваджувати в практику різні профілактичні засоби з метою попередження виникнення мовленнєвих вад або вторинних відхилень у психічному розвитку дитини;
- здійснювати консультування дітей та дорослих з відхиленнями у мовленнєвому розвитку, їхніх батьків та педагогів з проблеми навчання, розвитку, життєвого та професійного самовизначення;
- володіти прийомами навчання дітей із вадами мовлення навчальних предметів в загальноосвітніх та спеціальних корекційних закладах.

Вивчення навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» базується на принципах кредитно-модульної системи навчання.

На практичних заняттях студенти уточнюють, поглиблюють, систематизують, узагальнюють та закріплюють отримані в процесі лекційної та самостійної роботи знання й уміння.

Поряд з аудиторними заняттями планується виконання студентами індивідуальної самостійної роботи під керівництвом викладача.

III. Програма навчальної дисципліни.

МОДУЛЬ I. ДИЗАРТРИЯ

Тема 1. Дизартрія, визначення, патогенез, механізми.

Визначення дизартрії, анартрії. Поняття про дизартрію як про один із симптомів дитячого церебрального паралічу. Патогенез. Клінічна картина дизартрій. Особливості порушень моторики артикуляційного апарату. Розлади дихання і голосоутворення. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із дизартрією.

Тема 2. Класифікація дизартрій в залежності від різних критеріїв.

Класифікація дизартрій за принципом локалізації та за ступенем зрозумілості мовлення. Характеристика клінічних форм дизартрії (бульбарна, псевдобульбарна, екстрапірамідна, коркова, мозочкова тощо). Характеристика і співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів. Вплив дизартрії на розвиток особистості дитини. Особливості прояву дизартрії в різні вікові періоди.

Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Тема 3. Мінімальні дизартричні розлади.

МДР, визначення. Структура мовленнєвого дефекту при стертій дизартрії. Характеристика раннього та мовленнєвого розвитку дітей із МДР. Стан мовленнєвої моторики. Особливості фонетичних порушень, поєднання звукових розладів. Порушення інтонаційної виразності мовлення. Особливості фонематичних порушень складової структури у дітей із МДР.

Рекомендована література: 2, 3, 4, 7, 16, 18, 22, 23, 24, 25,

Тема 4. Обстеження дітей із дизартрією.

Зміст, методи і прийоми обстеження. Роль і значення фізіологічного, нейропсихологічного, неврологічного, психолого-педагогічного та інших видів обстеження. Принципи диференціальної діагностики дизартрій. Складні поєднані дефекти. Прийоми виявлення мінімальних проявів дизартрії. Диференціальна діагностика стертої форми дислалії та поліморфної дислалії.

План лабораторного заняття.

1. Структура, зміст обстеження, методика подання завдань.
2. Спостереження обстеження дітей із дизартрією у спеціальному дошкільному закладі (або у школі для дітей із ДЦП).
3. Самостійне обстеження студентами дітей із дизартрією.

Рекомендована література: 2, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 20.

Тема 5. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання дизартрії.

Організація, принципи, напрямки, етапи, зміст та методи комплексного медико-психолого-педагогічного підходу щодо усунення різних форм дизартрій. Роль медичного та загальнодидактичного впливу в усуненні дизартрій. Організація і зміст роботи, що забезпечує сприятливі умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромотерапія і фітотерапія; вейтотерапія; кінезітерапія; MRT – терапія, арттерапія тощо). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи. Напрямки роботи з реабілітації особистості дитини з дизартрією та всебічному впливу на її мовлення та особистість. Соціальна адаптація осіб з дизартрією.

Рекомендована література: 6, 7, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 24, 25.

Тема 6. Система корекційно-логопедичної роботи.

Основні прийоми для загальної рухливості дітей при ДЦП. Методи і основні прийоми корекції і відновлення рухів органів артикуляційного апарату (парезів, гіперкінезів, атаксій). Зміст роботи з розвитку артикуляційного праксису. Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворюючої і артикуляційної функцій. Формування просодичної сторони мовлення, особливості в залежності від віку дитини.

Тема 7. Система логопедичної роботи з виховання фонетико-фонематичних процесів.

Специфіка логокорекційної роботи у зв'язку з формою рухових порушень і формою артикуляційних розладів за характером і ступенем порушень звуковимови і просодичної сторони мовлення. Порядок та особливості роботи над звуками. Розвиток слухової уваги та

фонематичних процесів. Зміст логопедичної роботи з формування складової структури слова. Вироблення чіткої дикції. Структура і зміст логопедичних занять з подолання дизартрії.

Тема 8. Система логопедичної роботи при МДР.

Зміст методи і прийоми логокорекційної роботи з усунення мінімальних розладів дизартрії. Особливості роботи, сучасні логопедичні технології подолання “стертих” форм дизартрій.

План лабораторного заняття.

1. Перегляд логопедичних занять з подолання дизартрії (кінозйомка).

2. Обговорення переглянутих логопедичних занять за відповідною схемою аналізу

Рекомендована література: 1, 2, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 21, 23, 24, 25.

МОДУЛЬ II. ЗАЙКАННЯ

Тема 1. Загальна характеристика зайкання. Клінічна диференціація зайкання. Характеристика форм зайкання.

Історичний аспект вивчення зайкання. Суть поняття “зайкання”. Причини та механізми розвитку зайкання. Симптоматика зайкання. Характеристика мовленнєвих судом. Порушення мовленнєвого дихання та голосоутворення у заїкуватих. Немовленнєва симптоматика зайкання.

Невротичне зайкання, його причини та механізми виникнення. Неврозоподібне зайкання, його причини та механізми виникнення. Порівняльна характеристика різних форм зайкання. Особливості мовленнєвого та психічного розвитку дітей, підлітків та дорослих з різними формами зайкання.

Рекомендована література: 2, 3, 6, 13, 15, 17, 20.

Тема 2. Комплексний підхід до подолання зайкання. Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження осіб із зайканням.

Особливості та методика обстеження дітей дошкільного віку. Обстеження підлітків та дорослих із зайканням. Психологічне вивчення осіб із зайканням.

Рекомендована література: 2, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 15, 17, 20.

Лікувально-оздоровчі заходи в системі корекційної роботи із заїкуватими. Завдання та зміст корекційного логопедичного впливу на заїкуватих. Логоритміка в системі подолання зайкання. Вплив на особистість заїкуватої дитини. Психологічні та психотерапевтичні методи подолання зайкання.

Рекомендована література: 5, 7, 9, 11, 14, 16, 17, 22, 25.

Тема 3. Сучасні методики подолання зайкання у дітей дошкільного, шкільного віку, підлітків та дорослих.

Огляд методик логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку. Логопедичні та психолого-педагогічні технології корекції зайкання дітей шкільного віку. Логопедична та психологічна допомога дорослим заїкуватим.

Рекомендована література: 1, 7, 10, 12, 16, 18, 2, 22, 23, 24, 25.

Тема 4. Загальна характеристика порушень темпу і ритму мовлення несудомного характеру (тахілалія, брадилалія, полтерн, баттаризм).

Етіологія, патогенез та механізми порушень темпу та ритму мовлення несудомного характеру. Основні напрямки сучасного комплексного впливу при подоланні порушень темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру. Логопедична робота над темпом та ритмом мовлення. Робота над мовленнєвим диханням та голосом. Психотерапія в системі корекційної роботи.

Рекомендована література: 1, 5, 7, 9, 13, 15, 19, 23, 26.

МОДУЛЬ ІІІ. ПОРУШЕННЯ ГОЛОСУ

Тема 1: Анатомо-фізіологічні основи голосоутворення. Розвиток голосу у дітей.

Анатомо-фізіологічна будова голосового апарату. Механізм голосоутворення. Патологія органів голосоутворення.

Визначення порушень голосу. Афонія, дистонія, фонастенія як порушення голосу. Етіологія порушень голосу. Механізми різних форм порушень голосу. Ступені прояву дефекту.

Рекомендована література: 1, 2, 8.

Тема 2. Класифікація порушень голосу. Комплексний медико-педагогічний вплив при усуненні різних форм порушень голосу.

Порушення голосу центрального та периферійного характеру. Порушення голосу органічного та функціонального характеру. Симптоматика порушень голосу

Етапи корекційно-відновлювальної роботи. Відновлення голосу у дітей з органічними змінами в гортані. Відновлення функціональних порушень голосу.

Рекомендована література: 2, 3, 6, 8.

Тема 3. Особливості корекційно-відновлювальної роботи при порушеннях голосу після резекції гортані.

Комплексна медико-педагогічна корекція засобом дихальних вправ (парадоксальна дихальна гімнастика). Особливості вокальної методики. Відновлення голосу при парезах і паралічах гортані. Профілактика порушень голосу.

Зміст лабораторного заняття:

1. Розробка раціональної психотерапії.
2. Розробка бесід з виховання і охорони голосу з раннього дитинства.

Рекомендована література: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9.

IV. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Усього	л	п	л	срс					
Модуль 1										
Дизартрія										
Тема1.Дизартрія, визначення, патогенез, механізми.	8	2	2		4					
Тема 2. Класифікація дизартрії в залежності від різних критеріїв.	8	2			2 4					
Тема3.Мінімальні дизартричні розлади.	6	2			4					
Тема 4. Обстеження дітей із дизартрією.	8	2			2 4					
Тема5.Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання дизартрії.	10	2	2	2	4					
Тема6.Система корекційно-логопедичної роботи.	8	2	2		4					
Тема7. Система логопедичної роботи з виховання фонетико-	8	2			2 4					

V. Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1		
1.	Історія вивчення дизартрій: основні етапи і наукові напрямки.	3
2.	Складання таблиці „Характеристика основних форм дизартрії”.	3
3.	Особливості прояву дизартрії у різні вікові періоди.	3
4.	Визначити структуру дефекту при дизартрії, первинні та вторинні дефекти.	3
5.	Добір ігор з метою розвитку у дітей із дизартрією мовленнєвого дихання, голосу; підготовчих вправ (масаж лицьової, піднебінної, гортанної мускулатури).	3
6.	Клініко-фізіологічні та психолінгвістичні аспекти дизартрії.	3
7.	Особливості прояву дизартрії в різні вікові періоди та її вплив на розвиток особистості дитини.	2
8.	Рання діагностика дизартрії.	2
9.	Корекційна робота з дітьми з ДЦП у домовленнєвий період.	2
10.	Сучасні погляди щодо корекції дизартрій.	2
11.	Попередження дизартрій, мовленнєвих та немовленнєвих її наслідків.	2
	М. 1	28
Модуль 2		
12.	Підібрати комплекс ігор для роботи із дошкільниками, що заїкаються за посібником Виготської І.Г. Устранение заикания у дошкольников в игре.	2
13.	Підібрати дидактичний матеріал для роботи із дорослими, що заїкаються.	2
14.	Особливості методики формування твердого ритмічного мовлення. Методика Богомоловой А.И.	2
15.	Особливості способу корекції заїкання на основі синхронізації мовлення з рухами пальців ведучої руки. Методика Арутюнян	2
16.	Методика Миронової С.	2
Модуль 3		
17.	Етіологія, патогенез хронічних ларингітів.	2
18.	Профілактика голосових розладів.	3
19.	Прийоми відновлення голосу при психогенно-функціональній афонії.	
	М.2,3	18
	Разом	46

VI. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1.		
1	Дизартричні порушення у дітей, їх особливості.	2
2	Класифікація дизартрій, характеристика їх клінічних форм.	2
3	Мінімальні дизартричні розлади, їх характеристика.	2
4	Характеристика пізнавальної діяльності у дітей із дизартрією.	2
5	Принципи та зміст роботи щодо усунення різних форм дизартрій. Роль медичного та психолого-педагогічного впливу в усуненні дизартрій.	2
6	Мета та напрямки та зміст логопедичної роботи.	2
7	Корекція загальної та мовленнєвої моторики. Корекція та розвиток дихання та інтонаційно-мелодійної системи.	2
8	Особливості корекції та розвитку фонетико-фонематичної системи. Особливості роботи при „стертій” формі дизартрії.	2
	М. 1	16
Модуль 2		
9	Причини та симптоматика заїкання. Класифікація заїкання.	2
10	Обстеження заїкуватих дітей . Комплексний підхід до подолання заїкання.	4
Модуль 3		
11	Відновлення голосу у дітей з органічними змінами в гортані.	2
12	Методика постановки дихання. Заняття лікувальною фізкультурою. Методика відновлення функціональних порушень голосу.	2
	М. 2,3	10

ХІІІ. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО МОДУЛЯ І. ОСНОВНА:

- 1.Архипова Е.Ф. Коррекционная работа с детьми с церебральным параличом: Доречевого период. – М., 1989.
- 2.Архипова Е.Ф. Стертая дизартрия у детей. - М., 2006.
- 3.Винарская Е.Н. Дизартрия. – М., 2005.
- 4.Винарская Е.Н., Пулатов А.М. Дизартрия и ее топиико-гностическое значение в клинике очаговых поражений мозга. – М.: Медицина, 1989.
- 5.Карелина И.Б. Дифференциальная диагностика стертых форм дизартрии и сложной дислалии.//Дефектология. – 1996. - №5. – С. 10-14.
- 6.Карелина И.Б. Новые направления в коррекции минимальных дизартрических расстройств.//Дефектология. – 2000. - №1.
7. Логопедия /Под ред. Л.С. Волковой и др. – М., 1998; 2006.
- 8.Лопатина Л.В. Серебрякова Н.В. Преодоление речевых нарушений у дошкольников (коррекция стертой дизартрии). – С-Петербург, 2001.
- 9.Лопатина Л.В. Приемы обследования дошкольников со стертой формой дизартрии и дифференциация их обучения.//Дефектология. – 1986. - №2.
- 10.Логінова Л. Формування оптико-просторових уявлень у дітей зі стертою формою дизартрії.//Дефектологія. – 2000.
- 11.Мастюкова Е.М., Ипполитова М.В. Нарушение речи у детей с церебральным параличом. – М., 1985.
- 12.Семенова К.А., Мастюкова Е.М., Смуглин М.Я. Клиника и реабилитационная терапия детских церебральных параличей. – М., 1972.
- 13.Смирнова И.А. Логопедическая диагностика, коррекция и профилактика нарушений речи у дошкольников с ДЦП. – С.-Петербург., 2004.
- 14.Соботович Е.С., Чернопольская А.Ф. Проявление стертых дизартрий и методы их диагностики //Дефектология. – 1974. - №4.
- 15.Тарасун В.В. Стерта форма дизартрії: діагностика та особливості логопедичної роботи //Дефектологія. – 1997. - №4.

ДОДАТКОВА:

- 16.Бадалян Л.О. Невропатология. – М., 1998.
- 17.Данилова А.Л. Методы коррекции речевого и психологического развития у детей с церебральным параличом – Л., 1977.
- 18.Зееман М. Расстройства речи в детском возрасте. – М., 1962.
- 19.Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г., Романенко О.Б., Скрипка Н.С. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі. К., 2003.
- 20.Киселева В.А. Комплексное исследование детей со стертой дизартрией.//Логопедия: методические традиции и новаторство./Под. ред. С.Н. Шаховской, Т.В. Волосовец. – М., 2003.
- 21.Коррекционная помощь детям раннего возраста с органическим поражением ЦНС в группах кратковременного пребывания./Под ред. Е.А. Стреблевой. – М., 2004.
- 22.Поваляева М.А. Справочник логопеда. Р-н-Д, 2001.
- 23.Правдина О.В. Логопедия. – М., 1973.
- 24.Хрестоматия по логопедии /Под ред. Л.С. Волковой. Т. 1. – М.,1997.

25.Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. /Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.:КНТ, 2006.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ ІІ

ОСНОВНА:

1. Андропова Л.З., Арутюнян М.А., Александровская А.С. О влиянии пения на заикание // Дефектология. – 1987. - № 4. – С. 58-60
2. Асатиани Н.М. Клинический аспект проблемы заикания // Клиника и терапия заикания: Сб.научн.трудов. / Под.ред.Акд, АМН СССР Г.В.Морозова. – М.: Медицина, 1984. с. 5-10.
3. Асатиани Н.М., Козакова В.Г., Фрейдин Ю.Л. Некоторые вопросы клинической классификации заикания // Дефектология. – 1988. - № 1. – с 28-31.
4. Асатиани М.Н., Матвеева Е.С., Соколова Т.Н., Жукова В.Ф. Невротическое развитие в клинике заикания // Невропатология и психиатрия. – 1989. – Т. 85- Вып. 11 с. 648-688.
5. Арутюнян Л.З. Как лечить заикание. – М.: 1993. с – 158.
6. Белякова Л.И. Проблемный подход к анализу патогенетических механизмов заикания // Заикание: проблемы теории и практики / под.ред Л.И.Беляковой. – М.: 1992. С.3-20.
7. Белякова Л.И., Дьякова О.О. Заикание // учебное пособие для студентов пединститутов по специальности «Логопедия», - М.: 1999.- С. 340.
8. Баранова М.А., Михайлова Т.К. Медико-педагогическая характеристика заикающихся детей дошкольного возраста и принципы коррекционной работы с ними // Клиника и терапия заикания: Сб.науч.труд. / Под ред. Акад АМН СССР Г.В.Морозова. – М.: Медицина, 1984. с 27-34.
9. Беккер К.П., Совак М. Логопедия / Под ред. Н.А.Власовой – М.: 1981.
10. Бутейко К.П., Стрельникова А.Н. Система исцеления дыхания. М.: 2005 с 3-94.
11. Власова Н.А. Комплексный медико-педагогический подход к проблеме заикания // Клиника и терапия заикания: Сб.научн. трудов. / ред.акад.АМН СССР Г.В.Морозова. – М.: Медицина, 1984. – с.10-18.
12. Волкова Г.И. Игровая деятельность в устранении заикания у дошкольников. – М.: Просвещение, 1983. С.144.
13. Жинкин Н.И. Механизм речи // Заикание. М.: 1958, 1979, 1983, с.338-347.
14. Зеeman М. Собственный метод лечения заикания: расстройства речи / Сост. М.И.Буянов. – М.: 1989. С.125.
15. Логопедия / Под ред. Л.С.Волковой, С.Н.Шаховской. – М., 1998.
16. Калягин В. Если ребенок заикается. – СПб.: 1998.
17. Кондратенко В.О. Заїкання: феноменологія та основні напрямки реабілітації. К.: КНТ 2006. с 3-75.

ДОДАТКОВА:

18. Кошова І.В. Корекційне значення дихальної гімнастики для дітей-інвалідів з порушенням слуху і патологічної функції дихання. Автореф.дис.канд.пед.наук. – М.: 1997.
19. Кузьмич Ю.И. Темп речи и заикание: Изучение динамики речевых и нервно-психических нарушений. – Л.: 1983. с.104-116.
20. Кравченко А. Теоретичні аспекти та методика подолання заїкання у молодших школярів. Автореф.дис.канд.пед.наук. Кам'янець-Подільський.
21. Крапивина Л.М. Работа логопеда с родителями детей преддошкольного возраста // Дефектология № 4 – 1998. с80-84.
22. Миссулович Л.Я.Лечение заикания. – М.: 1988 с.184.
23. Носенко Э.Л. Логопедическая ритмика. – М.: 1998. с 96.
24. Поварова И.А. Коррекция заикания в играх и тренингах. СПб, 2001. с 22.

25. Пеллигер Е.Л. Успенская Л.П. Как помочь заикающимся школьникам. – М., 1995.
26. Резниченко Т.С. Чтобы ребенок не заикался. – М.: 2000.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ ІІІ

ОСНОВНА:

1. Беккер К.П., Совак М.. Логопедія.: М.: 1981.
2. Вильсон Д.К. Нарушение голоса у детей. М.: 1990.
3. Детский голос. Экспериментальное исследование (ред. В.Н.ГШатская) М.: 1970.
4. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики. М.: 1968.
5. Зарицкий Л.А., Тринос В.А. Тринос Л.А. Практическач фониятрия. К.: 1984
6. Татапова С.Л. Коррекционно-логопедическая работа при нарушениях голоса. М.: 1984.
7. Татапова С.Л. Восстановление звучной речи у больных после резекции или удаления гортани. М.: 1985.

ДОДАТКОВА:

8. Логопедія. Підручник. За ред. Шеремет М.К. - К.: Видавничий дім «Слово», 2010.- 370 с.
9. Ромась О.Ю. До проблеми функціонального відновлення голосу //Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наукових праць.– К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. - №14. – С.130 – 134.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Х. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- робоча навчальна програма;
- презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час практичних занять;
- контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- тести
- РКР

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

МОДУЛЬ I

Блок I . Теоретико-практична частина.

1. Визначення понять „дизартрія”, „анартрія”. Історичний аспект дослідження дизартрії як мовленнєвого порушення.
2. Етіологія та клініко-фізіологічні аспекти дизартрії.
3. Патогенез дизартрії.
4. Симптоматика дизартрії. Синдроми, які характеризують дизартрію.
5. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією.
6. Психолінгвістичні аспекти дизартрії.
7. Принципи класифікації дизартрії. Класифікація дизартрій.
8. Класифікація дизартрії на основі синдромологічного підходу.
9. Класифікація дизартрії за ступенем зрозумілості мовлення для оточуючих.
10. Класифікація дизартрії на основі локалізації ураження моторики мовленнєвого апарату (за О.В. Правдіною).
11. Загальна характеристика кіркової дизартрії. Її варіанти.
12. Загальна характеристика бульбарної дизартрії.
13. Загальна характеристика псевдобульбарної дизартрії.
14. Загальна характеристика підкіркової дизартрії.
15. Загальна характеристика мозочкової дизартрії.
16. Стан мовленнєвого дихання та голосової функції при різних формах дизартрії.
17. Характеристика відхилень у мовленнєвій моториці при різних формах дизартрії. Види порушень м'язевого тону при дизартрії.
18. Диференціація дизартрії від інших мовленнєвих порушень.
19. Особливості звуковимови при різних формах дизартрії.
20. Схема обстеження дитини із дизартрією.
21. План обстеження раннього психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини із дизартрією.
22. План обстеження імпресивного та експресивного мовлення дитини із дизартрією.
23. Діагностика мовленнєвої компетенції у дошкільників із стертою формою дизартрії (за Н.Г. Пахомовою).
24. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до корекції мовлення у дітей із дизартрією.
25. Етапи корекції мовлення при дизартрії.
26. Робота над розвитком мовленнєвого дихання та просодики при дизартрії.
27. Зміст логопедичної роботи, спрямованої на подолання порушень звукової системи мовлення при стертій дизартрії.
28. Зміст логопедичної роботи, спрямованої на розвиток усіх компонентів мовленнєвої системи при дизартрії.
29. Види логопедичного масажу при різних видах дизартрії.
30. Вплив дизартрії на формування письма.
31. Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку з стертою дизартрією.
32. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток загальної та дрібної моторики у дітей із дизартрією, підготовки руки до письма.

33. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток звуковимови у дітей із дизартрією.
34. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток рухливості артикуляційного апарату у дітей із дизартрією.
35. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи слухової та зорової уваги, пам'яті, мислення у дітей із дизартрією.
36. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на нормалізацію м'язевого тону в дітей із дизартрією. Вправи для м'язів при дизартрії.
37. Продемонструйте статичні артикуляційні вправи для корекції паретичних проявів дизартрії та усунення салівації.
38. Продемонструйте комплекс артикуляційних вправ для корекції спастичних проявів дизартрії.
39. Наведіть приклади нетрадиційних методів корекції дизартрії.
40. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на корекцію диспраксічних порушень у дітей із дизартрією.
41. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток фонематичних процесів у дітей із стертою формою дизартрії.
42. Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток координації рухів та просторових порушень у дітей із дизартрією за допомогою музикотерапії.
43. Наведіть приклади вправ для автоматизації звуків мовлення при дизартрії.
44. Наведіть приклади вправ для диференціації звуків мовлення при дизартрії.
45. Наведіть приклади вправ для розвитку лексико-граматичної будови мовлення при дизартрії.
46. Наведіть приклади вправ для розвитку дрібної моторики пальців рук.
47. Вправи для тренування м'язів нижньої щелепи при дизартрії.
48. Вправи для тренування губ і м'язів язика при дизартрії.
49. Вправи для тренування м'язів глотки та м'якого піднебіння при дизартрії. Голосові вправи при дизартрії.
50. Вправи для розвитку динамічної координації органів артикуляційного апарату при дизартрії.

Блок II. Терміни.

1.Дизартрія.	14.Синкінезії.
2. Анартрія.	15.Салівація.
3. Мінімальні прояви дизартрії.	16.Гіперсалівація.
4. Етіологія.	17.Тремор.
5. Патогенез.	18.Диспраксія.
6.Спастичність.	19.Кінестетична диспраксія.
7. Гіпотонія.	20.Кінетична диспраксія.
8. Дистонія.	21.Синдром.
9. Парез.	22.Симптом.
10. Параліч.	23.Просодика.
11.Ригідність.	24.Артикуляція.
12.Атаксія.	25.Акустико-артикуляційні ознак
13.Гіперкінези.	

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОГО ЗАМІРУ ЗНАНЬ МОДУЛЯ II

1 варіант

1. Сутність поняття заїкання та його причини. Профілактика появи заїкання. Симптоматика заїкання.
2. Продемонструйте методику постановки правильного мовленнєвого дихання у дітей із заїканням.

2 варіант

1. Невротична форма заїкання: причини, механізми, симптоматика, патогенез.
2. Запропонуйте фрагмент конспекту заняття із дошкільниками, що заїкаються на I етапі корекції.

3 варіант

1. Неврозоподібна форма заїкання: причини, механізми, симптоматика, патогенез.
2. Запропонуйте фрагмент конспекту заняття із дошкільниками, що заїкаються на II етапі корекції.

4 варіант

1. Суть психолого-педагогічного обстеження дітей, що заїкаються.
2. Запропонуйте фрагмент конспекту заняття із дошкільниками, що заїкаються на III етапі корекції.

5 варіант

1. Комплексний підхід до подолання заїкання. Взаємозв'язок спеціалістів.
2. Запропонуйте фрагмент конспекту заняття із дошкільниками, що заїкаються на IV етапі корекції.

6 варіант

1. Характеристика методики логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку із заїканням (С.О. Миронової).
2. Приведіть приклади вправ та ігор для дитини, що заїкається при „охоронному режимі”.

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОГО ЗАМІРУ ЗНАНЬ МОДУЛЯ III

1. Розкрити акустичні основи голосоутворення.
2. Назвати етапи розвитку дитячого голосу.
3. Визначення та механізми афонії.
4. Визначення та механізми дистонії.
5. Визначення та механізми фонастенії.
6. Дати характеристику окремим формам функціональних і органічних порушень голосу.
7. Визначення основних завдань фонопедії.
8. Зробити порівняльний аналіз завдань корекційної роботи при гіпо- і гіпертонусних розладах голосових складок.
9. Дати характеристику придихальної атаки звука при гіпертонусних порушеннях.
10. Прийоми відновлення голосу при психогенно-функціональній афонії.
11. Поняття голосу.
12. Характеристика акустичних складових голосу.
13. Характеристика афонії.
14. Характеристика стадій мутації голосоутворення у хлопчиків.
15. Характеристика стану мутації у дівчаток.
16. Історія розвитку фонопедії.
17. Причини порушень голосу.

18. Механізми порушень голосу
19. Класифікації порушень голосу.
20. Етіологія, патогенез хронічних ларингітів.
21. Профілактика голосових розладів.
22. Особливості корекційно-відновлювальної роботи та використання дихальних вправ для нормалізації фонації.
23. Відновлення голосу у дітей з органічними змінами в гортані.
24. Методика постановки дихання.
25. Заняття лікувальною фізкультурою при функціональних порушеннях голосу.

XII. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» із дисципліни «Логопедія з практикумом» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; кількості підсумкових балів до 100 (до 50 балів за роботу протягом вивчення дисципліни і 50 балів за екзамен).

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти де зазначено види й терміни контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді, презентація рефератів, участь в інтерактивних обговореннях.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування, реферат, конспекти занять.
- **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»:

«відмінно» ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

«добре» ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; позаяк у відповіді студента наявні незначні помилки.

«задовільно» ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно» виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних і семінарських занять, поточну роботу студента на практичних і семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних та індивідуальних заняттях.

Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання у вигляді творчого проекту презентуються та захищаються на практичних та індивідуальних заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>	
			<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>	<i>Залік</i>
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточне тестування та самостійна робота			Екзамен		Сума	
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	1с.	2с.	1с.	2с.
T 1,2,3,5,6,7,8	T 1,2,3,4	T 1,2,3				
50	30	20	50	50	100	100